

Türkiye-AB müzakerelerinde yeni perde: “Sarkozy’nin dolapları” ve Fransa’nın dönem başkanlığı gündeminin hazırlıkları

türkiye ekonomi politikaları araştırma vakfı

Türkiye-AB müzakerelerinde yeni perde: “Sarkozy’nin dolapları” ve Fransa’nın dönem başkanlığı gündeminin hazırlıkları

Erdem Gürkaynak
Özgün Özçer

Türkiye Ekonomi
Politikaları Araştırma
Vakfı

AB Zirvesi Sonuç Bildirisinde Fransa Cumhurbaşkanı Nicolas Sarkozy’nin çabalarıyla “katılım” ifadesinin kaldırılması Türkiye’de büyük tepki uyandırdı. Sarkozy’nin zaman zaman AB politikasını iç siyasete dönüştürmesinden doğan bu hoşnutsuzluk aslında anlaşılabilir değil. Ancak, burada dikkatimizi çekmesi gereken unsur, Hükümet Başkanları bildirisinde tek bir nüansın (her ne kadar vurgulayıcı olsa da) karşılıklı algılama dengelerini nasıl değiştirebildiği olmalıdır. Bundan, AB’nin Türkiye’nin tam üyeliği yolunda büyük çekinceleri olduğu ve halen Türkiye’nin Birliğe asla tamamen kabul edilmeyeceği gibi bir hava yaratılıyor. Oysa daha henüz bir ay önce, TEPAV AB çalışma grubu olarak reformlarda görülen yavaşlamaya rağmen 2007 yılı ilerleme raporunun Komisyon tarafından yumuşak bir üslupla kaleme alındığını gözlemlemiştik. Bu gözlemlerimizi basında çıkan birçok köşe yazısının da doğruladığını söylemek mümkün. Fakat hiçbir surette Komisyon’un fikirlerini yansıtmayan ve daha çok siyasi tartışmaları ve kaygıları barındıran 14 Aralık tarihli Hükümet Başkanları bildirisi, 2007 İlerleme raporunun öğretilerini perde arkasında bırakmaya yetti. Bu durum başlı başına Türkiye-AB müzakerelerinde karşılıklı algılamanın tarafları ne denli etkilediğinin ve dengelerin ne kadar hassas olduğunun bir göstergesidir. Fransa son zamanlardaki politikasıyla müzakere sürecine baskı uyguluyor ve Türkiye’nin AB’ye adaylığı konusunda olumsuz algıları su yüzüne çıkarıp hassas dengeleri bozmaya çabalyor.

Dolayısıyla, 2008 yılının ikinci yarısında Fransa’nın AB dönem başkanlığının önemini Fransız kamuoyu açısından ve bununla bağlantılı olarak Türkiye için sorgulamak gerekiyor. Bu durumda, Fransa’da dönem dönem tartışılmaları alevlenen AB’nin geleceği konusu tekrar gündeme oturacağını söyleyebiliriz. Anayasa referandumundan “hayır” sonucu çıkmasından sonra, 2007 yılı Cumhurbaşkanlık ve parlamento seçimleri sırasında olduğu gibi, Avrupa ile ilgili meseleler arka planda kalmış, Türkiye’nin AB’ye üyeliği de bu çerçevede olumsuz bir etken olarak görülmüştü. Hatırlanacağı üzere, Sarkozy Cumhurbaşkanı seçildikten sonra Türkiye ile müzakerelerin tamamıyla dondurulmasına taraf olmadığını açıklamış, bu da kamuoyuna bir “yumuşama” olarak yansımıştı. Ancak, Haziran ayında Fransa, bir takım “teknik” nedenler öne sürerek ekonomik ve parasal birlik faslının müzakerelere açılmasını bloke etti. Açılacak diğer fasıllar üzerine ise yoğun bir pazarlığa girişti. Sarkozy böylesine bir pazarlıkla, Avrupa’nın siyasi, ekonomik ve toplumsal kimliğini tartışacak, “akil adamlar”dan oluşacak bir “düşünce grubu” oluşturulması inisiyatifini diğer üyelere kabul ettirdi. Her ne kadar bu komitenin genişleme ve AB’nin coğrafi sınırları üzerine tartışmaması yönünde bir son dakika uzlaşması sağlanmış olsa da, Fransa’nın dolaylı olarak Komisyon’un “genişleme, ortak ilkeler, ortak politikalar ve ortak kurumlar üzerine kurulu bir projeyi paylaşmaktır” tanımını daha da somutlaştırma çabaları içerisinde olduğu açık. “Düşünce Grubu”nun kimlerden oluşacağı 2008 yılının ikinci yarısında Fransa’nın dönem başkanlığında kararlaştırılacak. Bu da Sarkozy’ye bu konuda spekülasyonlarla gündemi yönlendirme olanağı bir kez daha verecek gibi gözüküyor.

Türkiye-AB müzakerelerinde yeni perde: “Sarkozy’nin dolapları” ve Fransa’nın dönem başkanlığı gündeminin hazırlıkları

Belki daha da önemlisi, bu süre içerisinde kendi kamuoyunu yoklayarak belirli konuların AB gündemine taşınması için baskı yapabilme fırsatına sahip olacaktır. Bu koşullar altında, Türkiye’nin Avrupa’ya ait olup olmadığına ilişkin tartışmalar aslında müzakerelerin bu safhasında çoktan aşılmış olması gerekirken, Fransa-AB-Türkiye ilişkileri yeniden bir karışık bir döneme gireceğine işaret ediyor.

Bu çerçevede, bildiriden “katılım” ifadesinin kaldırılması ne anlama geliyor? Yukarıda belirttiğimiz gibi, altı ay sonra Fransız kamuoyunda AB konusu tekrar gündeme oturacak ve Türkiye’nin AB adaylığı değerlendirilecek. Unutmamak gerekir ki Chirac’ın Anayasa’nın 88. maddesine getirdiği değişiklik sonucu her yeni genişlemenin Fransa’da halkoylamasına sunulması gerekiyor. Sarkozy bu yönde bir halkoylaması yapılmasına sıcak bakmasa da, kamuoyunda belirecek olumsuz algıyı müzakere sürecini tekrar masaya yatırmak için kullanacak. Hukuki olarak geri dönüşü olmayan bir süreci toplumsal destekten mahrum edip, böylece Birliğin karar alıcıları için ciddi bir ikilem yaratabilecek. Fransız toplumunda şu anda egemen olan görüş, Türkiye ile yürütülen müzakerelerin, Türkiye’nin demografik, coğrafi ve kültürel özellikleri nedeniyle diğer ülkelerle aynı koşullarda olmaması gerektiği yönünde. Dolayısıyla müzakerelerin tam üyelikten farklı bir boyutla, “imtiyazlı ortaklık” gibi çözümlerle sona erebilmesi kamuoyunu tatmin eden bir durum olacaktır. Fransız dönem başkanlığı sırasında, bu argümanlar diğer ülkelerin liderlerine duyurulacak ve bu doğrultudaki çekinceler büyük olasılıkla Konsey’in gündemine taşınacaktır. Ayrıca, gelecek yılın ilerleme raporunun yine Fransız dönem başkanlığı sırasında açıklanacak olması da, reformlarda yavaşlama devam ettiği takdirde, Türkiye açısından bir sıkıntı yaratabilir. Uyum sürecinin gelecek yıl Avrupa kamuoyu tarafından daha büyük bir dikkatle izlenme olasılığı karşısında, reform sürecine yeni bir ivme kazandırmanın aciliyeti daha da belirginleşmiştir.

Peki, Sarkozy’nin tek başına AB’nin algılarını etkilemesi gerçekten mümkün mü? Aslına bakılırsa bu pek de kolay değil. İspanya, İtalya, İsveç gibi Türkiye’nin tam üyeliğine ciddi destek veren önemli ülkelerin aniden aksi yönde bir politika izlemeleri söz konusu olmayacaktır. Angela Merkel her ne kadar Sarkozy’nin görüşlerini paylaşıyor olsa da, Almanya’nın iç dengeleri göz önüne alındığında, bu ülkenin açıkça müzakereleri engelleyecek bir tavır alması da zor görünüyor. Ayrıca, Fransız Cumhurbaşkanı’nın “Transatlantikçi” eğilimleri doğrultusunda, bu konudaki görüşlerini paylaşmayan ABD ve İngiltere karşısında nasıl bir diyalog kuracağı da merak konusu. Özetleyecek olursak, Sarkozy daha çok kendine has siyaset üslubuyla, spekülasyonlarla tepki toplayıp Türkiye’nin üyelik konusunu gündeme taşımaya amaçlıyor. Fransız kamuoyunun bu yöndeki eleştirel yaklaşımı AB’yi zor durumda bırakmaya yetebilir. Halk arasında inandırıcılık sorunu yaşayan, Lizbon Anlaşmasını bile halkoylamasına sunmayı göze alamayan Birlik için, genişleme gibi temel bir konuda toplumdaki gelecekte çekinceler belki müzakerelerin hızını düşürmeye veya kapsamını küçültmeye ikna edebilir. En azından, Sarkozy’nin tüm hesaplarının bu doğrultuda olduğunu düşünmek mümkün.

Bu olaylar karşısında Türkiye’de neler olabilir? Eğer Sarkozy Türkiye’deki algıları saptırmak üzere bir politika izliyorsa, bunu ancak Türkiye’de AB’ye ilişkin siyasi ve toplumsal iradenin kaybolduğu zamanlarda gerçekleştirebilir. Türkiye son zamanların siyasi anlamda en önemli dönemine girmiş bulunuyor. Hükümetin yeni yasama döneminde ele aldığı “yeni anayasa projesi” reform çalışmalarını ertelemiş görünüyor, bu da TCK’nin 301. maddesinin gözden geçirilmesi gibi AB’ tarafından şiddetle yapılması istenilen reformların gündeme girmesini engelliyor. Sarkozy ise her küçük girişimiyle, Türk kamuoyunda AB’ye karşı bir tepki, iktidarda ise sanki bir isteksizlik yaratıyor gibi. Bu koşullar altında Türkiye reform sürecine yeni bir ivme kazandırmak zorunda, özellikle gelecek yıl dönem başkanlığını Fransa’nın devralacak olması düşünülecek olursa. Peki, bu yeni ivme için başlangıç neden anayasa olmasın? Aslına

Türkiye-AB müzakerelerinde yeni perde: “Sarkozy’nin dolapları” ve Fransa’nın dönem başkanlığı gündeminin hazırlıkları

bakılırsa, sivil toplumun da girişimiyle katkı yapacağı bir anayasa projesi şu an Türkiye’nin tam ihtiyacı olan merhem. Hem daha çağdaş bir toplum yaratmak üzere oluşan iradeyi gözler önüne sermek, hem de reform sürecinde zaman kazanmak için mantıklı ve pratik bir çözüm. Ayrıca, toplumun tüm kesimlerinin bu projede yer almaları kaydıyla, Avrupalıların algılarını, bize yönelttikleri bakışları da olumlu yönde etkileyebileceğimiz bir fırsat, çünkü demokratik toplumlarda doğru algıların oluşmasının garantisi, demokratikleşmenin devamı için güçlü bir irade yaratmak ve bunu ortaya koymaktan geçiyor. Tabii siyasi alanda kazanılacak bu ivmenin, yeni bir ekonomik reform süreciyle de paralel olarak desteklenmesi şartıyla.